

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата психологічних наук, доцента,
доцента кафедри педагогіки та соціальної роботи
факультету наук про здоров'я
Українського католицького університету
на дисертацію Шеремети Сергія Ростиславовича
«Психологічні механізми регуляції харчової поведінки
користувачів соціальних мереж молодого віку»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 – Психологія.

На формування харчової поведінки людини впливає багато чинників, більшість з яких є соціальними. Соціальні мережі, які є провідними ретрансляторами культури, сприяють формуванню нових способів поведінки, в тому числі і харчової поведінки. Оскільки під час взаємодії із соціальними мережами на тему харчування та тіла користувачі отримують великий потік інформації і різноманітні рекомендації щодо харчування, то часто вони починають змінювати та коригувати свої звички, а це впливає на регуляцію харчової поведінки. Саме тому тема, яку досліджує Сергій Ростиславович Шеремета є актуальною та важливою.

Наукова новизна результатів дисертації полягає в розгляді залежності харчової поведінки молоді від взаємодії із соціальними мережами на основі аналізу механізмів її регуляції, з'ясуванні основних психологічних підходів до проблеми харчової поведінки (психофізіологічний, рефлексивний, психоемоційний та соціокультурний), виявленні психологічних механізмів регуляції харчової поведінки молоді під впливом соціальних мереж (диспозиційного викривлення відчуття тіла, диспозиційної вибірковості сприймання зовнішності, емоційної оцінки стилю харчування, когнітивної процесуальності стилю харчування, інтеріоризації соціальних норм зовнішності, рефлексивного порівняння тіла та визнавання авторитетності зовнішності). Поглиблено та розширено знання про аспекти впливу на харчову поведінку молоді (відображення інформації, соціальна зумовленість та особистісна зумовленість), а також розуміння специфіки дії індивідуально-психологічних та

соціально-психологічних механізмів регуляції харчової поведінки в середовищі користувачів соціальних мереж.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що: використання їх у консультативній і терапевтичній роботі сприятиме усвідомленню клієнтами можливостей і способів саморегуляції харчової поведінки; урахування виявлених особливостей залучення молодих користувачів до соціальних мереж допоможе спрямувати їхній вплив у напрямі поліпшення свого психологічного і фізіологічного благополуччя; отримані напрацювання будуть корисними для викладання таких навчальних дисциплін, як соціальна психологія, психологічне консультування та психотерапія, основи здоров'я, основи психогігієни, медіапсихологія; адаптація тесту на визначення харчових уподобань збагатить україномовний психодіагностичний інструментарій, зокрема для скринінгу розладів харчової поведінки.

Наукова обґрунтованість результатів підтверджується послідовною логікою дослідження, коректним доббором методів та відповідністю емпіричних даних, що відповідають сформульованим гіпотезам. Методологічна основа дослідження спирається на сучасні уявлення про харчову поведінку та вплив соціальних мереж, що об'єднують українські та закордонні підходи. У роботі використовуються кількісні психодіагностичні методики (для оцінки трьох груп диференційованих параметрів: загальна інформація про респондентів, особливості харчової поведінки, особливостей використання соціальних мереж), якісні інструменти (відкриті питання), статистичний аналіз (методи описової статистики, порівняльний, кореляційний та факторний аналізи) для виявлення психологічних механізмів харчової поведінки користувачів соціальних мереж. Валідність та надійність висновків зумовлені поєднанням цих підходів, перевіреними психодіагностичними шкалами та узгодженістю результатів при поясненні психологічних механізмів харчової поведінки користувачів соціальних мереж, що свідчить про стабільність й наукову коректність запропонованих положень.

Рівень виконання наукового завдання і оволодіння методологією демонструє послідовність та повноту досягнення поставленої мети: у

теоретичній частині розкрито концептуальні засади дослідження, в емпіричній – представлено доказову базу на основі спектру діагностичних процедур.

Оцінка структури та змісту дисертації засвідчує логічну та послідовну побудову відповідно до поставленої мети та завдань, спрямованих на її досягнення. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, списку використаних джерел, загальних висновків та додатків. Зміст дисертації С.Р. Шеремети охопив основні етапи науково-дослідницької роботи: здійснено аналіз харчової поведінки молоді, психологічних особливостей та наслідків взаємодії молодих користувачів із соціальними мережами, що змінюють харчову поведінку; виявлено психологічний зміст індивідуально- та соціально-психологічних механізмів регуляції харчової поведінки; надано практичні рекомендації з регуляції харчової поведінки молодих користувачів у взаємодії із соціальними мережами.

У вступі до дисертації обгрунтовано актуальність дослідження харчової поведінки, впливу соціальних мереж та психологічних механізмів регуляції харчової поведінки. Автор вказує на недостатню дослідженість змісту та ролі соціально-психологічних механізмів регуляції харчової поведінки у молодому віці, адже це вік істотних змін правил та стилів поведінки, зокрема під впливом взаємодії із соціальними мережами. Чітко сформульовано мету та завдання, окреслено об'єкт, предмет та методи дослідження, окреслено наукову новизну та практичне значення результатів дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади вивчення харчової поведінки» автором у контексті біопсихосоціального підходу розглянуто харчову поведінку, як складне явище, що включає психофізіологічний, рефлексивний, психоемоційний та соціокультурний аспекти. Здійснено диференціацію понять харчової поведінки, порушень харчової поведінки, розладів харчової поведінки, гармонійного харчування. Описано індивідуально-психологічні та соціально-психологічні механізми харчової поведінки. Визначено, що на харчову поведінку впливає соціум, а вплив соціальних мереж на харчову поведінку є одним із провідних.

У другому розділі «Методологія дослідження впливу соціальних мереж на харчову поведінку молоді» дослідником описано етапи та процедуру дослідження, виділено групи диференційних параметрів вибірки респондентів, розглянуто існуючі інструменти вимірювання харчової поведінки користувачів соціальних мереж, обгрунтовано вибір психодіагностичного інструментарію. На основі пілотажного дослідження перевірено адекватність підібраних методик, в межах дослідження як робочого інструменту дисертантом адаптовано тест на визначення харчових уподобань Д. Гарнера. Дисертантом надано показники надійності та внутрішньої узгодженості психодіагностичних інструментів за факторним аналізом та альфа Кронбаха.

У третьому розділі «Емпіричне дослідження психологічних механізмів регуляції харчової поведінки молоді» висвітлено результати емпіричного етапу дослідження. С.Р. Шереметою описано психологічний зміст механізмів харчової поведінки молодих користувачів у процесі взаємодії із соціальними мережами: механізмів особистісно зумовленої інформаційної поведінки на основі параметру задоволеності власною фігурою, механізмів процесу відображення інформації на основі використання респондентами дієт, механізмів соціально зумовленої інформаційної поведінки з врахуванням частоти звертання уваги на фігури інших людей у соціальних мережах. Також розглянуто особливості прояву психологічних механізмів регуляції харчової поведінки на різних стадіях молодого віку, на основі періодизації розвитку особистості за Я. Васильєвим. На основі результатів дослідження укладено рекомендації для молоді щодо регуляції харчової поведінки. Зміст запропонованих рекомендацій базується на положеннях методу позитивної психотерапії та розвитку рефлексивних якостей особистості.

Апробація результатів дослідження відбувається через публікації у фахових наукових виданнях та участь у професійних заходах. Результати дослідження представлено у 10 публікаціях (з них – 3 статті у наукових фахових виданнях із психології (категорія «Б»), 1 публікація в журналі в країні, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу, а також 6 тезах доповідей на науково-практичних

заходах. Засвідчуємо, що публікації висвітлюють матеріал усіх розділів дослідження. Кількість і обсяг публікацій відповідають усім чинним вимогам до оприлюднення матеріалів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дотримання академічної доброчесності підтверджується загальною логікою наукового викладу та детальною системою посилань у тексті дисертації. Аналіз змісту тексту дає підстави стверджувати, що викладені положення є оригінальними, основні ідеї, теоретичні конструкти та емпіричні дані є результатом особистої наукової діяльності здобувачки.

У дисертаційному дослідженні використано 164 джерела, посилання на цитовані джерела подано згідно вимог академічного оформлення. Теоретичний огляд побудований з дотриманням вимог академічної культури: цитати супроводжуються відповідними покликаннями, положення проаналізовано критично, здійснює аналітичне групування ідей за висунутими концептуальними критеріями. У роботі не виявлено випадків некоректного цитування або присвоєння чужих ідей. Отже, дисертаційне дослідження С.Р. Шеремети виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

В цілому дисертаційне дослідження Сергія Ростиславовича Шеремети справляє позитивне враження, проте вважаємо за потрібне зробити деякі зауваження і пропозиції.

1. У першому розділі зроблено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми механізмів регуляції харчової поведінки, водночас нейропсихологічні механізми, що пов'язані з харчовою поведінкою, зокрема роль системи винагород мозку, не знайшли свого висвітлення у роботі.

2. До емпіричного дослідження психологічних механізмів регуляції харчової поведінки залучено молодь, що є користувачами соціальних мереж, водночас варто було б до опитування залучити осіб, які не користуються або мінімально користуються соціальними мережами, що дало б можливість підсилити обґрунтованість описаних психологічних механізмів регуляції харчової поведінки, які формуються під впливом соціальних мереж.

3. У третьому розділі ґрунтовно описано психологічні механізми харчової поведінки користувачів під час взаємодії із соціальними мережами на

основі даних кореляційного аналізу, водночас кореляційні взаємозалежності не вказують на причинно-наслідкові зв'язки. Застосування регресійного аналізу дало б змогу більш вагомо проінтепретувати механізми регуляції харчової поведінки у молодому віці.

4. Укладені рекомендації для молоді щодо регуляції харчової поведінки є ґрунтовними та повними, водночас не вистачає чіткості та структурованості, що ускладнює їхнє використання для практики роботи психолога, а також частина рекомендацій щодо взаємодії із соціальними мережами мають загальний характер.

5. У тексті роботи зустрічаються стилістичні, орфографічні та пунктуаційні помилки, мають місце й технічні огріхи оформлення.

Проте, наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка має вагому наукову новизну, теоретичне та практичне значення для психології.

Дисертаційне дослідження Шеремети Сергія Ростиславовича «Психологічні механізми регуляції харчової поведінки користувачів соціальних мереж молодого віку» за своїм змістом, науковим рівнем та оформленням є завершальним самостійним дослідженням, відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор, Шеремета Сергій Ростиславович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 053 Психологія.

ОПОНЕНТ:

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи,
факультету наук про здоров'я
Українського католицького університету

ПІДПИС *Березовська*
ПОСВІДЧУЮ
ФАХІВЕЦЬ ВІДДІЛУ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ *Миса*

Лариса — Лариса БЕРЕЗОВСЬКА